

נספח ג2

השורש מח"ל אינו מופיע במקרא, והוא מופיע לראשונה בלשון חז"ל. לרוב עניינו 'מחיקת חוב' (בניגוד לסליחה שעניינה 'הסרת כתם'). כך בתפילות הימים הנוראים, למשל, מבקש החוטא שמיטת חובות: "אָבִינוּ מְלַכְנּוּ מַחֵק בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים כָּל שְׁטָרֵי חוּבוֹתֵינוּ". החשש הוא שאלוהים יתעקש לפרוע את חובו, ויגרום אסון לחוטאים. הואיל והאסונות נתפסים כפריעת חוב, הם מכונים 'פורענות'.

בתרבות העברית העכשווית מוכר הביטוי 'שילמו את חובם לחברה' בהקשר של אסירים המשתחררים בתום תקופת מאסרם; בכך משקפת השפה את התפיסה התרבותית הרואה בעונש על חטא כמו היה תשלום חוב כספי.

נספח ג1

נספח ג4

קינצוגי (Kintsugi): מנהג יפני עתיק יומין לתקן כלי חרס שנשברו באמצעות זהב תוך הפיכתם ליצירת אומנות. מטרת התיקון היא להדגיש את הסדקים ואת השבר באופן המסב את תשומת לב המתבונן/ת אל הנזק שנגרם לכלי. התיקון נעשה מתוך אמונה שקבלת הפגם והשבר, דרך הדגשתם ותיקונם המזהב, תייצר יופי גדול יותר מזה של כלי שמעולם לא נשבר.

נספח ג3

באדיבות אריק וייס

בעברית המקרא פירושה של 'סליחה' הוא ניקוי החוטא מחטאו. השורש המקביל למילה זו בשפה האכדית מציין 'הרטבה' או 'הזעה', ומתברר שמשמעותו הבסיסית בעברית היא 'רחיצה של החטא'. כאן מסתתר אחד מהדימויים המרכזיים של החטא ככתם, כפי שמופיע בדברי הנביא ישעיהו: "אם יהיו חטאיכם כשנים - כשֶׁלֶג יִלְבִּינוּ, אם יֵאָדִימו כתולע - כְּצֶמֶר יִהְיוּ" (ישעיהו א, יח). תולעת השני ידועה בצבעה האדום; החטאים מדומים לכתמים בולטים וקשים במיוחד להסרה. ניתן לומר שישעיהו מדמה את התיקון החברתי הנחוץ בירושלים לאבקת כביסה יעילה במיוחד.

התחלה חדשה: "גם אתה תתחדש"

הזדמנות להתחיל מחדש | דותן ברום

המסורת היהודית מציינת ארבעה ראשי שנה: (א) בניסן חל ראש השנה למלכות המלכים, השנה "האזרחית". זהו ראש שנת המס. (ב) באלול חל ראש השנה למעשר בהמה - סוג נוסף של שנת מס. (ג) בשבט חל ראש השנה לאילנות, שגם בו משתמשים לחישוב המס על הגידולים. (ד) בתשרי, חל ראש השנה לשנים - מכאן אנחנו מתחילים לספור את שנת האדם, וגם ראש השנה לנטיעות - שבו אנחנו זורעים את גידולינו לשנה הקרובה...

ראש השנה הוא תאריך בריאתו של האדם הראשון... שבו אנו מקבלים הזדמנות להתחיל מחדש. אבל, באותה הנשימה, אנו גם עומדים לדין. ראש השנה הוא הזמן להביט לאחור על השנה החולפת ולעשות חשבון נפש...

ראש השנה הוא גם תחילת הסתיו, והזריעה מתחילה בו. בהקשר של שנת האדם, מדובר על זריעה פנימית של תוכניות ושל החלטות לשנה הקרובה... שנדע לברוא את עצמנו טובים יותר השנה. שנדע לחלום ולהגשים חלומותינו בגשם הבא עלינו לטובה. שנדע להטמין את הזרעים הנכונים ולטפח אותם ליבולים מרשימים, ושאך טוב וחסד ירדפו אותנו גם בשנה הקרובה.

(אתר מכון שיטים)

ממד הזמן - עתיד | אריה בן גוריון

לראש השנה וליום כיפור אין היסטוריה, אין זיכרון, אין עבר, אין סיפור, אין דרמה. לכן, לא הזמן, לא הלידה ולא הזהות הם הקובעים את תוכניהם. לא מה קרה בעבר, אלא מה אפשר שיקרה. הפנים והלב מכוונים לממד הזמן - עתיד. שני מועדים אלה שואלים: מה כיוון חיידך? כיצד בחרת לחיות? האם יש לך חלום, שאיפה למימוש? האם יש לך תמונת עולם אנושית וחברתית? מה דמות החברה הישראלית בעיניך?...

אם אתה רוצה ליצור מציאות אחרת, טובה, צודקת יותר, זה תלוי בך בלבד; בשאיפתך לשינוי; בשאיפתך לגאול את עצמך ואת חברתך. זה תלוי בנדר שלך עכשיו, בהווה, אבל פניך אל העתיד. לפי זה, ראש השנה ויום כיפור הם חגים אנושיים ואופטימיים, ופניהם אל האדם ואל תמונת עתידו.

(ארכיון מכון החגים הקיבוצי)

- ❓ אחד הכינויים של ראש השנה בתפילה הוא 'יום הַרְת עוֹלָם' (יום של הריון). לפי ברום, מה מתפתח בתהליך ההריון של ראש השנה? מה נרצה שיוולד?
- ❓ מדוע חשוב לציין התחלה של שנה חדשה? מה הערך באפשרות להתחיל כל שנה מחדש?
- ❓ לדברי ברום ראש השנה הוא הזדמנות להתחיל מחדש וגם זמן עמידה לדין. בפני מי יש לתת את הדין לפני שמתחילים מחדש? מה דעתכם/ן?
- ❓ מה הקשר בין הדין ולבין ההתחדשות?
- ❓ לפי ברום, מה יכול להפוך את ראש השנה לחג שמח? מה דעתכם/ן?

- ❓ ראש השנה נתפס במסורת כ'יום זיכרון' על אף שאינו מנציח אירוע היסטורי; אילו אירועי עבר משמעותיים בכל זאת שזורים בראש השנה?
- ❓ "לא מה קרה בעבר אלא מה אפשר שיקרה". - במה התיאור דומה לביטוי 'היום הַרְת עוֹלָם' המתאר את ראש השנה כהיריון של העולם? מה אמור להיוולד בסוף היריון זה?
- ❓ מה תפקיד האדם בראש השנה? כיצד ניתן לממש תפקיד זה? מדוע ראש השנה הוא המועד המתאים לכך?
- ❓ לפי אריה בן גוריון, האם יכולה להתרחש התחדשות אישית גם ללא שינוי או תיקון חברתי? מה דעתכם/ן?

התחדשות אחרת

מילים: נעמי שמר, לחן: יובל דור

עִיפוֹת בְּלִתֵי מִסְבֵּרֶת,	בְּגִנְיָה פּוֹרְחִים לְפִתֵעַ
פִּיק בְּרַפִּים לֹא מוֹבֵן	עַץ הַפְּרִי וְעַץ הַסָּרֵק
צֶל שָׂרֵב עַל כָּל הַדְּרָה,	וְעַץ הַחֲלוּמוֹת
וְאַבָּק לְבֹן,	וְעַץ הַטּוֹב וְהָרַע
אַבֵּל עוֹדֵד מְשׁוּעַ	וּמְטָלִים כָּל כְּלִיד
לְגִשְׁמֵי בְרָכָה	בְּחֶצֶר בֵּיתֵךְ
עוֹד רְחוּקָה מְנוּחָתֵךְ.	לֹא נִשְׁלָמָה מְלֹאכְתֵךְ.

אֲחֵרֵי הַחֲגִים יִתְחַדֵּשׁ הַכֹּל.	אֲחֵרֵי הַחֲגִים יִתְחַדֵּשׁ הַכֹּל.
יִתְחַדְּשׁוּ וְיִשׁוּבוּ יְמֵי הַחַל	יִתְחַדְּשׁוּ וְיִשׁוּבוּ יְמֵי הַחַל
הָאֲוִיר, הָעֶפְרָה, הַמָּטָר וְהָאֵשׁ	הָאֲוִיר, הָעֶפְרָה, הַמָּטָר וְהָאֵשׁ
גַּם אַתָּה,	גַּם אַתָּה,
גַּם אַתָּה,	גַּם אַתָּה,
תִּתְחַדֵּשׁ.	תִּתְחַדֵּשׁ.

בְּמִסְעֵ שְׁלֹא נִגְמַר
בֵּין שְׂדוֹת הַצֶּל וּשְׂדוֹת הָאוֹר
יֵשׁ נְתִיב שְׁלֹא עֵבֶרֶת
וְשִׁתְּעֵבֶר
שְׁעוֹן סְמוּי מִן הָעֵין
מְצַלְצֵל לָךְ
לֹא נִשְׁלָמָה אֶהְבֵּתֵךְ.

הבט, שוב...

מילים: אילנה ברנשטיין, לחן: אילון אבירם

הַבֵּט!
שׁוֹב דּוֹלְקִים הַחֲצָבִים עַל הַגְּבֻעָה
בְּתַפְרַחַת עֲנָה
בְּתוֹלִית.
וּכְמוֹ תְּמִיד
עֲלִינוּ לְהִתְחִיל הַכֹּל מִבְּרֵאשִׁית -
לְמִנּוֹת אֶת הַיָּמִים
וְאֶת הַמוֹעֲדִים
לְדָלוֹת מִן הַחֲלִין
אֶת נִיצוֹצוֹת הַחֶג
וְלִהְצִית הַשְּׂכֵם וְהָעֶרֶב
אֶת הַרְמֵץ הַכְּבוֹי שֶׁל מְדוּרוֹת חַיִּינוּ.
רְאֵה,
שׁוֹב פּוֹרְחִים הַחֲצָבִים עַל הַגְּבֻעָה
כְּמוֹ תְּמִיד...

- ❓ סמנו את הניגודים בכל אחד מן הבתים. מדוע המציאות מתוארת בשיר כרצף של ניגודים?
- ❓ "אחרי החגים יתחדש הכול": מה תפקידו של האדם אם בכל מקרה "יתחדש הכול"?
- ❓ "עוד רחוקה מנוחתך", "לא נשלמה מלאכתך", "לא נשלמה אהבתך" - לפי השיר, מהו היעד שהאדם שואף לו? מה הקשר בין אמרות אלה להבטחה "אחרי החגים יתחדש הכול"?

- ❓ מדוע השיר מתחיל ומסתיים בבקשה להתבונן (הבט/ראה)? במה חשוב שנתבונן כדי להתחיל מבראשית את השנה הקרובה?
- ❓ אילו מעגלי מחזוריות או תהליכי התחדשות מופיעים בשיר? מה ההבדל בין מחזוריות לבין התחדשות?
- ❓ לפי השיר, במי/במה תלויה ההתחלה החדשה? האם זו חובה או הזדמנות? מה דעתכם/ן?
- ❓ עלינו להתחיל הכול מבראשית - "למנות... לדלות... ולהצית..."; מה צריך להתחיל מבראשית? איך עושים זאת?